

Dr hab. Aldona Sopata, prof. UAM
Instytut Lingwistyki Stosowanej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Poznań

Poznań, 21.08.2019

Ocena rozprawy doktorskiej
mgr Anny Jaworowskiej
„Empiryczne dowody na efektywność nauczania języków obcych
metodą narracyjną w przedszkolu”
Katowice 2019

Rozprawa składa się z dwóch części podstawowych: czterorozdziałowej części teoretycznej (str. 7-150) i empirycznej (str. 151-253), a także rozdziału z wnioskami końcowymi (str. 254 - 255) i spisu bibliografii (str. 311-328). Do pracy dołączone zostały załączniki zawierające m.in. materiał testowy, tabelaryczne zestawienia wyników badania oraz odpowiedzi dzieci na pytania w kwestionariuszach (str. 256-310), a także streszczenie rozprawy w języku polskim i angielskim (str. 329-331). Struktura pracy jest przejrzysta i odpowiada klasycznej strukturyzacji tego rodzaju prac.

Cele rozprawy zostały sformułowane przez Autorkę we wstępie pracy. Pani mgr Jaworowska formułuje cel prymarny pracy jako zweryfikowanie tezy, iż nauczanie języka obcego metodą narracyjną w przedszkolu jest efektywne, ponieważ wykorzystuje ona naturalne mechanizmy przyswajania języka. Podstawowymi pytaniami badawczymi są pytania sformułowane na str. 7 o to:

- czy metoda narracyjna spełnia warunki naturalnego przyswajania języka przez dzieci, uwzględniając naturalne procesy jego rozwoju oraz poziom rozwoju poznawczego dzieci w wieku przedszkolnym?

- czy nauczanie metodą narracyjną jest bardziej efektywne w porównaniu z nauczaniem metodami tradycyjnymi?
- czy istnieje związek między formą nauczania a trwałością zapamiętywania zarówno treści językowych jak i kontekstu sytuacyjnego, w którym są one przyswajane?
- czy i w jakim stopniu doświadczenie uczenia się metodą narracyjną stwarza korzystne warunki do autonomicznego przyswajania języka obcego przez dziecko?

Cel rozprawy został sformułowany przez Autorkę bardzo jasno i precyzyjnie. Pytania badawcze odpowiadają celowi pracy i umożliwiają osiągnięcie zakładanego celu. Dodać tu należy, że jest to cel ambitny poznawczo. Problemy podjęte przez Autorkę rozprawy są złożone. Doktorantka bardzo dobrze sobie z nimi radzi, co znajduje odzwierciedlenie w przemyślanej strukturze pracy, przejrzystym wywodzie teoretycznym i szerokim wachlarzu odpowiednio dobranych testów empirycznych. Ponadto wyniki badań Doktorantki są ważne dla kształtowania polityki edukacyjnej na etapie przedszkolnym.

Rozdział pierwszy pod tytułem „Rozwój procesów poznawczych u dzieci przedszkolnych i ich wpływ na przyswajanie języka obcego” zawiera zestawienie różnych teorii na temat rozwoju procesów poznawczych u dzieci przedszkolnych, w tym rozwoju myślenia, uwagi, spostrzeżeń, wyobraźni i pamięci. Autorka przedstawia cztery koncepcje – Piageta, Brunera, Wygotskiego i Poddjakowa. Wybór ten jest zasadny, gdyż są to rzeczywiście istotne koncepcje, które wywarły duży wpływ na rozważania teoretyczne i badania empiryczne tej dziedziny. W rozdziale tym brakuje nieco szerszej analizy opisywanych koncepcji oraz przedstawienia nowszych koncepcji na temat rozwoju procesów poznawczych u dzieci przedszkolnych.

W rozdziale 2 Autorka skupia się na rozwoju języka pierwszego u dzieci przedszkolnych i jego wpływie na przyswajanie języka obcego. Słusznie koncentruje się tu na czterech głównych aspektach tego rozwoju: fonetyce, leksyce, gramatyce i pragmatyce. Następnie Autorka formułuje wnioski metodyczne dotyczące organizowania procesu nauczania języka

obcego u dzieci przedszkolnych. Podobnie jak przy rozdziale 1 pewien niedosyt budzi fakt, iż Autorka ograniczyła się w swych rozważaniach do co prawda istotnych pozycji literatury przedmiotu, ale pochodzących w większości z lat 80-tych i 90-tych 20 wieku. Doktorantka nie uwzględniła nowszych publikacji z tego zakresu.

Nieco niezrozumiałe wydaje się być zdanie z przypisu 81 na str. 72 – „Badania dowodzą, że dzieci, dla których językiem ojczystym jest język niemiecki lub angielski, opanowują reguły gramatyczne tego języka najpóźniej w fazie tworzenia struktur jednowyrazowych”. Jeśli jest to zdanie Autorki, to powinny zostać podane szczegóły bibliograficzne takich badań. Jeśli jest to wypowiedź cytowanego poniżej Weissenborna, to powinien zostać podany kontekst tego stwierdzenia, np. o jakie reguły gramatyczne chodzi. Z pewnością twierdzenie, że dzieci przyswajające sobie język niemiecki jako ich język pierwszy opanowują reguły gramatyczne, w domyśle wszystkie takie reguły, najpóźniej w fazie tworzenia struktur jednowyrazowych, jest błędne.

W rozdziale 3 Autorka zajęła się niesłychanie ważnym zagadnieniem ze względu na stawiany sobie cel badawczy i użyty materiał empiryczny, a mianowicie problematyką metody narracyjnej. Przedstawiła w nim założenia tej metody, fazy pracy z tekstem narracyjnym oraz kryteria doboru i zasady adaptacji tekstu. Rozważania te są bardzo dobrą podstawą do badań empirycznych pracy. W rozdziale tym Autorka udzieliła także odpowiedzi na pierwsze pytanie badawcze. Argumentacja Doktorantki jest przekonująca i precyzyjna.

Rozdział 4 to klarowne przedstawienie przez Autorkę zasad i form efektywnego oceniania oraz możliwych instrumentów ewaluacji sprawności językowych u dzieci przedszkolnych. Literatura przedmiotu została przedstawiona przez Doktorantkę rzetelnie i wyczerpująco.

Część empiryczna pracy składa się z trzech podrozdziałów. W pierwszym z nich Autorka opisuje i przedstawia wyniki badania dotyczącego efektywności nauczania języka obcego w

oparciu o podejście narracyjne w porównaniu z tradycyjnymi formami nauczania na tym etapie edukacji, a także dokonuje ich interpretacji. W drugim podrozdziale rozdziału empirycznego opisuje, przedstawia wyniki i interpretuje badanie dotyczące trwałości efektów nauczania metodą narracyjną, które zostało przez Doktorantkę przeprowadzone po trzech latach po pierwszym badaniu. W trzecim podrozdziale Autorka prezentuje studium przypadku związanego z autonomicznym przyswajaniem języka obcego na bazie doświadczeń z metodą narracyjną.

Zarówno przedstawienie opis metody badawczej, materiału językowego użytego w testach, osób badanych, a także przedstawienie i interpretacja wyników nie budzą zastrzeżeń. Testy językowe zostały przeprowadzone w sposób przemyślany, a staranna dyskusja wyników i ich wyważona interpretacja prowadzą do przekonujących wniosków. Wyniki badań są bardzo ciekawe z uwagi na bardzo wyraźną różnicę pomiędzy grupą eksperymentalną a kontrolną.

Wskazane byłoby opisanie danych socjologicznych dzieci z grupy eksperymentalnej i kontrolnej. Wydają się one porównywalne pod kątem liczby uczestników, ilości inputu itp. Obie grupy pochodzą z dwóch różnych przedszkoli. Czytelnik nie znający szczegółów nie może wiedzieć, czy przedszkola te są porównywalne pod kątem statusu społecznego rodziców i in. tego typu czynników, które mogą mieć wpływ na efektywność uczenia się dzieci.

Pewne wątpliwości budzi fakt nierównej długości testów w grupie eksperymentalnej i kontrolnej, ale Autorka w przekonujący sposób wyjaśnia konieczność takiej konstrukcji testów.

Kolejna uwaga dotyczy sposobu prezentacji statystycznej analizy wyników. Użycie takich klasycznych miar jak średnia arytmetyczna i odchylenie standardowe jest dość oczywistym krokiem analizy danych liczbowych. Nie jest tu potrzebne szczegółowe omawianie wzorów, a tym bardziej podawanie źródła. Autorki cytowanej przez Doktorantkę w tym kontekście

pozycji (str. 169-173) – prof. Wilczyńska i prof. Michońska-Stadnik nie są przecież autorkami wzoru na średnią arytmetyczną czy odchylenie standardowe.

Z uznaniem podkreślić należy ostrożność Autorki w interpretacji wyników badania trwałości zapamiętywania treści językowych, czy ogólnie pamięci zajęć prowadzonych metodą narracyjną i tradycyjną. W związku z ograniczoną liczbą dzieci biorących udział w tym etapie badania taką ostrożność należało zachować i Autorka słusznie ogranicza się w odpowiedzi na trzecie pytanie badawcze jedynie do sugestii (str. 199).

Ostatnią moją wątpliwość budzi fakt, iż we wnioskach Autorka pisze – „W tej sytuacji chodzi bowiem głównie o to, aby zajęcia w przedszkolu były zachętą do nauki języka obcego w przyszłości i aby język ten kojarzył się wyłącznie z pozytywnymi emocjami i doświadczeniami” (str. 254). Zgadzając się z twierdzeniem, iż nauka języka obcego w przedszkolu ma budzić u dziecka pozytywne emocje, sądzę, że nie jest to główny cel takich zajęć. Dzięki dobrze prowadzonym zajęciom języka obcego w przedszkolu dzieci mogą poprzez osłuchanie się z danym językiem zdobyć solidną podstawę do przyswojenia go sobie, co pokazuje m.in. opisywany przez Autorkę w trzecim podrozdziale przypadek Wiktora.

Reasumując należy stwierdzić, że pracę Pani mgr Anny Jaworowskiej „Empiryczne dowody na efektywność nauczania języków obcych metodą narracyjną w przedszkolu” należy ocenić bardzo pozytywnie. Autorka wykazała się bardzo dobrym przygotowaniem merytorycznym i metodologicznym. Jej rozprawa to praca innowacyjna. Badania empiryczne efektywności nauczania języków obcych metodą narracyjną w przedszkolu są rzadkie, gdyż są one czasochłonne i trudne. Mogą i powinny mieć wpływ na politykę edukacyjną w kraju. W związku z powyższym sądzę, że praca ta po poprawie drobnych uchybień powinna ukazać się drukiem.

Stwierdzam, że praca mgr Anny Jaworowskiej spełnia w zupełności wymogi stawiane rozprawom doktorskim i wnoszę o dopuszczenie mgr Jaworowskiej do dalszego toku przewodu doktorskiego.

dr hab. Aldona Sopata, prof. UAM

Poznań, 21.08.2019